

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 310/2025 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lasten ja nuorten lukutaidon edistämistä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Hanna Laine-Nousimaa /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 310/2025 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä lukutaidon parantamiseksi ja

onko edellä mainituista keinoista mahdollista ottaa pikaisella aikataululla käyttöön esimerkiksi lukutaidon kansallinen tavoite?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Perusopetuslain (628/1998) 2 § säättää opetuksen tavoitteista. Sen mukaisesti perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetuslain 3 §:n mukaisesti opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään.

Perusopetuslain 11 §:n mukaisesti perusopetuksen oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään, kaikille yhteisinä aineina myös äidinkieltä ja kirjallisuutta.

Perusopetuslain 14 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (tuntijako). Opetushallitus päättää perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun perusopetuslaissa tarkoitettuna opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja koulun yhteistyön ja oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet).

Opetushallituksen laatimat opetussuunnitelmien perusteet mahdollistavat systemaattisen lukutaidon kehittämisen polun. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) lukutaito nähdään laajasti ns. monilukutaitona, joka kehittyy kaikessa oppimisessa ja eri oppiaineissa. Monilukutaitoa edistää myös perusteissa toimintakulttuurin periaatteena mainittu kielitietoisuus. Osana

laaja-alaista monilukutaidon osaamista opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten kirjoja.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä ja kirjallisuudesta. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen

Opetuksen järjestäjä vastaa antamansa perusopetuksen järjestämisestä säädösten ja sen nojalla annettujen määräysten mukaisesti. Paikallisessa opetussuunnitelmassa on mahdollisuus tarkentaa perusteiden linjausten mukaisesti esimerkiksi lukemisen määrää ja työtapoja. Lukutaidon oppimista tehostaa monipuolinen työskentely ja keskustelu luetun pohjalta. Opetuksen järjestäjillä, kouluilla ja opettajilla on vapaus valita käyttämänsä oppimateriaalit sekä opetusmenetelmät. Suomalaiset opettajat ovat korkeasti koulutettuja ja varsin autonomisia. Kouluilla on mahdollisuus käyttää yleisten kirjastojen palveluja. On tärkeää, että koulun ja kirjaston yhteistyötä kehitetään.

Kuluvalla hallituskaudella perustaitoja vahvistetaan lisäämällä perusopetuksen vähimmäistuntimäärää kolmella vuosiviikkotunnilla laajentamalla opetussuunnitelmaa. Tavoitteena on nostaa suomalaisten oppimistuloksia ja koulutustasoa sekä vahvistaa perustaitojen osaamista, jotta jokainen saavuttaisi peruskoulusta riittävät perustiedot ja -taidot. Vuosiluokilla 1–2 sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että matematiikan opetusta on lisätty yhdellä vuosiviikkotunnilla ja vuosiluokilla 3–6 äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta on lisätty yhdellä vuosiviikkotunnilla. Yhteensä opetuksen määrä vuosiluokilla 1–6 on lisääntynyt siten kolme vuosiviikkotuntia. Muutokset ovat tulleet perusopetuksessa voimaan 1.8.2025 lukien.

Perustaitojen arviointia äidinkielessä ja matematiikassa seurataan Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) pitkittäisarvioinneissa, joissa oppilaiden osaamisen kertymistä seurataan ensimmäiseltä luokalta. Tuntimäärälisäysten vaikuttavuuden osalta on mahdollista tehdä vertailua peräkkäin toteutettavien pitkittäisarviointien avulla, joista käynnissä oleva ajoittuu vuosille 2018–2027 ja seuraava pitkittäisarviointi toteutetaan 2027–2037. Jälkimmäisessä arvioinnissa mukana olevat oppilaat opiskelevat uuden tuntimäärän mukaisesti.

Opetushallituksessa toimiva Lukutaito-ohjelma vastaa Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanosta. Ohjelma tukee kaikenikäisten lukemista ja lukutaitoa varhaiskasvatukseen ja kouluille suunnattujen osaohjelmien kautta sekä jakamalla valtionavustuksia lukutaitotyöhön. Luku-

ja kirjoitustaidon parantamista edistäviin toimiin vuonna 2025 on Opetushallitukselle suunnattu momentille 29.01.31 yhteensä 1 milj. euroa.

Esi- ja perusopetuksen oppimisen tukea on uudistettu 1.8.2025 lukien. Uudistuksella turvataan kaikille oppilaille riittävä tuki ja samalla vähennetään opetushenkilöstön hallinnollista taakkaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esitys toimenpiteistä perusopetuksen oppimistulosten nostamiseksi. Työryhmä tuottaa ja analysoi tilannekuvaa sekä luo tämän pohjalta yhteisen näkemyksen perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä. Tehtävänä on myös laatia perustuva esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun. Työryhmän toimikausi on 1.4.2024 –31.5.2026.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää perusopetukseen osaamistakuun valmistelun. Tavoite on kirjattu pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan. Osaamistakuun tavoite on varmistaa, että perusopetuksessa on kansallisesti yhtenäiset menettelyt, joilla jokainen nuori saa riittävät perustaidot jatko-opintoihin. Osaamistakuun toteuttaminen käynnistetään lainsäädäntömuutoksella. Tavoitteena on, että uudistettu perusopetuslaki hyväksytään 2026 ja astuu voimaan 2027. Lainsäädäntömuutoksen pohjalta käynnistetään myöhemmin perusopetuksen opetus suunnitelman perusteiden kehittämistyö yhdessä asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on aiempaa selkeämpi normipohja perusopetukselle. Osaamistakuun toteuttamiseksi oppiainekohtaisten tavoitteiden, sisältöjen ja arviointikriteereiden tulee muodostaa selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Osaamistakuuta koskevassa työssä myös lukutaidon tavoitetaso sekä lukemisen määrän lisääminen perusopetuksessa on tärkeä nostaa keskusteluun.

Muilta soveltuvilta osin viitataan kirjallisen kysymyksen vastaukseen KKV 109/2025 vp.

Helsingissä 23.10.2025

Opetusministeri Anders Adlercreutz

VN/30112/2025-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: